

Põhiseaduskomisjon

2018/0902R(NLE)

19.5.2022

ARVAMUS

Esitaja: põhiseaduskomisjon

Saaja: kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus, millega tehakse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks, kas on olemas ilmne oht, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi (2018/0902R(NLE))

Arvamuse koostaja: Włodzimierz Cimoszewicz

PA_Consent_Interim

ETTEPANEKUD

Põhiseaduskomisjon palub vastutaval kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonil lisada oma raportisse järgmised ettepanekud:

1. väljendab sügavat muret Ungari valitsuse tahtlike ja süstemaatiliste pingutuste pärast õõnestada ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu alusväärtusi, eelkõige põhiseadusliku kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi kaotamise, kohtusüsteemi sõltumatuse piiramise, riikliku valimissüsteemi tahtliku muutmise, põhiõiguste nagu sõnavabaduse, hariduse ja akadeemiliste vabaduste, ülikoolide autonoomia, meedia mitmekesisuse ja meedia sõltumatuse ohustamise ning võrdse kohtlemise õiguse ning rändajate ja varjupaigataotlejate õiguste proovile panemisega; rõhutab, et need suundumused on pärast Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 kohaldamist oluliselt halvenenud ning COVID-19 kriis on neid võimendanud;
2. nõuab kindlalt, et tuleb vältida ELi väärtustele *de facto* hierarhia kehtestamist; rõhutab, et oluline on tagada mitte ainult õigusriigi põhimõtte, vaid ka muude liidu väärtuste, sealhulgas põhiõiguste ja demokraatia laiemal spektril nõuetekohane hindamine;
3. tuletab meelde, et õigusriik ei tähenda seadusriiki, vaid seda iseloomustab legitiimsuse põhimõte, mis tähendab läbipaistvat, aruandekohustuslikku, demokraatlikku ja pluralistlikku protsessi seaduste kehtestamiseks; taunib asjaolu, et Ungari põhiseaduslikku tasakaalu on jätkuvalt märkimisväärselt muudetud alusseaduste ja põhiseaduslike muudatuste teadlikult ulatusliku ja instrumentaalse kasutamisega, et kinnistada põhiseaduslikul tasandil tehtavate muudatustega küsimusi, mida tegelikult tuleb reguleerida tavapäraste õigusaktidega, ning et seda tehakse ilma avaliku aruteluta või vaid piiratud aruteluga ja kiirendatud korras ilma opositsiooni või kodanikuühiskonna tõhusa kaasamiseta; rõhutab, et selline suundumus, millega küsimused lahendatakse põhiseaduslikul tasandil, on probleemne nii põhiseaduse kui ka tavaseaduste suhtes, kujutab endast ohtu õigusriigi põhimõttele, on vastuolus põhiseaduslike tavade ja liikmesriikide ühiste põhimõtetega ning on olnud ELi, Euroopa Nõukogu, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (OSCE/ODIHR) avatud ja järjepideva kriitika objektiks; mõistab hukka erakorraliste volituste ülemäärase kasutamise koos ilma piiranguteta eriolukorra väljakuulutamise ja COVID-19 pandeemia alguses, andes valitsusele täieliku kaalutusõiguse selle olukorra pikendamiseks või lõpetamiseks, millele lisandus valitsusele antud volitus tühistada mis tahes seadused tavalise valitsuse määruusega; rõhutab, et sellised meetmed peaksid olema vajalikud ja proportsionaalsed ning nende üle seadusandliku järelevalve tegemiseks peaksid olema asjakohased põhiseaduslikud tagatised;
4. rõhutab, et mitme hiljuti vastu võetud põhiseaduse või alusseaduste sätte eesmärk on olnud piirata tsiviilõiguslike asutuste (näiteks ülikoolide) tegevust või luua tarbetuid takistusi muudatuste tegemiseks, mis on vajalikud valimiste tõhusaks administreerimiseks; rõhutab lisaks, et Ungari valitsus on peale surunud mitmetesse tavaseadustesse kiirkorras ilma igasuguse konsultatsioonita muudatuste tegemist, millel on olnud kaugeleulatuv negatiivne mõju põhiõigustele ja võrdse kohtlemise õigusele; rõhutab, et valimisi käsitlevate sätete kehtestamine tõi eelkõige erakondadele kaasa

suuremad takistused üleriikliku nimekirjaga kandideerimiseks, mille peamine tagajärg on juba valitute eelistamine¹; rõhutab, et komme võtta selliseid seadusi vastu vahetult enne valimisi on vastuolus väljakujunenud tava ja Veneetsia komisjoni õigusriigi põhimõtete kontrollnimekirjas olevate soovitusetega; tuletab meelde, et OSCE/ODIHR otsustas saata Ungari 2022. aasta parlamendivalimistele täiemahulise valimisvaatlusmissiooni seoses murega demokraatlike valimiste tingimuste üldise halvenemise, kohtusüsteemi sõltumatuse ja meediavabaduse pärast; tuletab meelde, et nii OSCE/ODIHRi kui ka GRECO 2018. aasta parlamendivalimiste järgselt esitatud soovitusi, eelõige neid, mis puudutavad kampaania rahastamist, ei ole suuremas osas arvesse võetud, mis on kampaania rahastamise läbipaistvust ja aruandekohustust negatiivselt mõjutanud; tuletab meelde, et valimisvaatlusmissioon tõstatas 4. aprillil 2022 uusi mureküsimusi;

5. rõhutab, et OSCE on oma 2022. aasta Ungari parlamendivalimiste vaatlusmissiooni esialgsete leidude ja järelduste aruandes² seisukohal, et kuigi valimistel pakuti valijatele erinevaid alternatiive ja valimised olid hästi korraldatud, varjutas valimisprotsessi valitsuse teabe ja valitseva koalitsiooni sõnumite laiaulatuslik kattumine, mis hägustas riigi ja erakonna vahelist piiri, ning meedia kallutatus ja kampaania läbipaistmatu rahastamine;
6. väljendab muret meetmete pärast, mida Ungari valitsus on võtnud, et veelgi piirata kohtusüsteemi sõltumatust, eelõige nõrgendades riikliku kohtute nõukogu (*Országos Bírói Tanács* (OBT)) volitusi, muutes kohtunike ametisse nimetamise menetlust ja suurendades kõrgeima kohtu esimehe haldusvolitusi, mis toimus täielikult ilma kohtusüsteemi osavõtuta; tuletab meelde, et kohtusüsteemi usaldusväärsus ja sõltumatus on vastastikuse usalduse oluliseks allikaks ELis ning selle puudumine võib ELi pöördumatult kahjustada, kuna liikmesriikide kohtunikud on ELi õiguse kohtunikud ja tagavad ELi õiguse ühetaolise kohaldamisega ELi kodanike võrdsuse; rõhutab lisaks, et Ungari valitsus toetub üha enam Ungari konstitutsioonikohtule, et vältida Euroopa Liidu Kohtu otsuste täitmist, õõnestades seeläbi ELi õiguse ülimuslikkust;
7. peab kahetsusväärseks, et ei ole võetud nõuetekohaseid järelmeetmeid Euroopa Parlamendi põhjendatud ettepaneku suhtes, millega kutsutakse nõukogu üles ELi lepingu artikli 7 lõike 1 alusel järeldama ilmset ohtu, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi; rõhutab asjakohase sätte aktiveerimiseks ja kasutamiseks vajalikku kõrget künnist nõukogus ning seda menetlust mõjutavaid poliitilisi kaalutlusi; tuletab meelde, et ELi lepingu artikli 7 lõikes 1 nõutakse ainult nelja viiendiku kvalifitseeritud häälteenamust ELi toimimise lepingu artiklis 354 sätestatud tingimustel, et järeldada, kas esineb ilmne oht, et mõni liikmesriik rikub oluliselt artiklis 2 osutatud väärtusi; märgib, et nõukogu suutmatust seda menetlust tulemuslikult kasutada võimaldab jätkuvalt kõrvale kalduda ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustest, õõnestades neid väärtusi ja vastastikust usaldust liikmesriikide vahel ning ELi kui terviku usaldatavust; nõuab tungivalt, et nõukogu eesistujariik võtaks asjakohaseid

¹ [Demokraatlike Valimiste Nõukogu poolt oma 72. koosolekul \(Veneetsias ja veebis, 14. oktoober 2021\) heaks kiidetud ja Veneetsia komisjoni poolt oma 128. istungjärgul \(Veneetsias ja veebis, 15.–16. oktoober 2021\) vastu võetud Ungari ühisarvamus 2020. aasta valimisi käsitlevate õigusaktide muudatuste kohta, arvamus nr 1040/2021, 18. oktoober 2021, lõik 32.](#)

² [Rahvusvaheline valimisvaatlusmissioon Ungaris – parlamendivalimised ja rahvahääletus, 3. aprilli 2022. aasta esialgseid leide ja järeldusi sisaldav kiri.](#)

meetmeid, et ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohast menetlust jätkata; kutsub komisjoni üles kasutama täielikult ära olemasolevaid vahendeid, eelkõige kiirendatud rikkumismenetlusi ja ajutiste meetmete taotlusi Euroopa Kohtus, reageerimaks ilmsele ohule, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi;

8. nõuab, et nõukogu põhiseaduslikku kohustust korraldada Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 kohaseid kuulamisi tuleks rakendada avatud, korrapärasel ja struktureeritud viisil; peab seega kahetsusväärseks, et seda ei ole siiani tehtud ja et nõukogu on korraldanud COVID-19 pandeemia viidates ja nõukogu füüsiliste istungite korraldamise võimatuse tõttu alates 2019. aasta detsembrist ainult kaks kuulamist ELi lepingu artikli 7 lõike 1 alusel; nõuab kindlalt, et kõigis ELi lepingu artikliga 7 seotud menetlustes koheldaks parlamenti ja komisjoni võrdselt; nõuab kindlalt, et Euroopa Parlament peaks saama esitada nõukogule oma põhjendatud ettepaneku ja osaleda artikli 7 kohastel kuulamistel, juhul kui parlament on menetluse algatanud, austades kõigi kolme institutsiooni eesõigusi ja ELi lepingu artikli 13 lõike 2 kohast lojaalse koostöö põhimõtet; kordab oma üleskutset nõukogule, et parlamenti tuleb menetluse kõikides etappides viivitamata ja täielikult teavitada, võttes nõuetekohaselt arvesse parlamendi rolli nõusoleku andmisel; kutsub nõukogu üles pärast ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohaseid kuulamisi andma asjaomasele liikmesriigile süstemaatiliselt soovitusi koos tähtaegadega ja tegema korrapäraselt järelevalvet nende soovitude rakendamise üle; nõuab tungivalt, et nõukogu käsitleks viivitamatult selliseid Ungarile tehtud soovitusi; tuletab meelde, et nõukogul on kohustus asjakohases liikmesriigis olukorda korrapäraselt uuesti hinnata ning ta võib oma järeldust muuta, kui leiab, et selle põhjused ei kehti enam;
9. on seisukohal, et viimased arengusuunad käimasolevates ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohastes kuulamistes toovad taas esile otsese vajaduse institutsioonidevahelise kokkuleppe vormis ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi (DRF) järele (nagu on esitatud parlamendi ettepanekus), millega nähakse ette sidus, tulemuslik ja nähtav ELi iga-aastane DRFi seiretsükkel, mis võtaks arvesse ka ELi lepingu artikli 7 ja õigusriigi tingimuslikkuse määruse kohaseid menetlusi; kordab, et asjakohane mehhanism peab ELi lepingu artikli 7 kohaseid käimasolevaid ja tulevase menetlusi pigem täiendama ja tugevdama, mitte neid asendama; kutsub nõukogu ja komisjoni üles alustama viivitamata läbirääkimisi institutsioonidevahelise kokkuleppe üle vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 295, milles selline mehhanism on ette nähtud;
10. võtab teadmiseks Euroopa tuleviku konverentsi järeldused, eelkõige need, mis sisalduvad ettepanekus nr 25 õigusriigi, demokraatlike väärtuste ja Euroopa identiteedi kohta ning hõlmavad tingimuslikkuse mehhanismi kohaldamisala laiendamist kõigile õigusriigi põhimõtte rikkumistele;
11. on kindlalt veendunud, et aluslepingud tuleks läbi vaadata, et parandada artikli 7 kohaste menetluste tõhusust nii selle ennetavas kui ka paranduslikus osas;
12. väljendab heameelt Euroopa Liidu Kohtu 16. veebruari 2022. aasta otsuste üle kohtuasjades C-156/21³ ja C-157/21⁴, milles kinnitatakse õigusriigi tingimuslikkuse määruse kehtivust, kuna see põhineb sobival õiguslikul alusel ja on kooskõlas Euroopa

³ Ungari vs. Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu, ECLI:EU:C:2022:97.

⁴ Poola Vabariik vs. Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu, ECLI:EU:C:2022:98.

Liidu lepingu artiklis 7 sätestatud menetlusega; väljendab heameelt Euroopa Komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni otsuse üle võtta Ungari suhtes kasutusele õigusriigi tingimuslikkuse mehhanism; peab siiski kahetsusväärseks, et selline otsus tehti märkimisväärse viivitusega; kutsub komisjoni üles kohaldama seda nii kiiresti kui võimalik kõikidel nendel põhjustel, mida komisjon käsitles 19. novembril 2021. aastal Ungarile saadetud kirjas; rõhutab, et tingimuslikkuse määrase kohaldamine on artikli 7 kohast menetlust täiendav vahend, mis on vahetult kohaldatav kõigis liikmesriikides ja täitmisele pööratav alates jaanuarist 2021, ning kutsub komisjoni üles võtma kõiki vajalikke meetmeid selle tõhusaks täitmise tagamiseks; juhib murelikult tähelepanu Ungari hiljutistele seadusemuudatustele, millega kitsendatakse riigihankelepingute sõlmimise korra kohaldamisala ning mis vähendavad kontrolli ja suurendavad korruptsiooniriski; juhib lisaks tähelepanu ilmsele koostöö puudumisele Euroopa Pettustevastase Ametiga (OLAF) ning samuti ei ole ettevõtjatelt suudetud tagasi nõuda rikkumise või pettusega saadud summasid;

13. väljendab sügavat muret riigi ja ELi eelarves eraldatud avaliku sektori vahendite süsteemse väärkasutamise pärast, millega soodustatakse valitsuse liikmeid ja nendega seotud ringkondi; taunib Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide, sealhulgas Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eeskirjadevastaselt tehtud maksete äärmiselt suurt osakaalu Ungaris; märgib, et 2019. aastal kehtestas komisjon Ungarile kõrgeima finantskorrektsiooni ELis; märgib, et kõrgemate ametnikega seotud korruptsioonisüüdistuste uurimisel on saavutatud vaid piiratud edu; kordab, et taaste- ja vastupidavusrahastuga seotud riiklike kavade heakskiitmise tingimuseks tuleks seada kõigi taaste- ja vastupidavusrahastu määruses sätestatud kriteeriumite täitmine; eeldab, et komisjon välistab enne partnerluslepingute ja ühtekuuluvuspoliitika programmide heakskiitmist mis tahes ühtekuuluvuspoliitika programmidest tulenevad riskid, mis võivad kaasa aidata ELi rahaliste vahendite väärkasutamisele või õigusriigi põhimõtte rikkumisele; kutsub komisjoni üles ühissätete määrust ja finantsmäärust rangemalt kohaldama, et takistada igasugust ELi rahaliste vahendite kasutamist poliitilistel eesmärkidel;
14. võtab teadmiseks hiljutised Ungari parlamendivalimised ja nõuab kindlalt, et ELi väärtuste olulise rikkumise ohu kõrvaldamise eest peab vastutama Ungari valitsus;
15. juhib tähelepanu Ukrainas toimuva sõja mõjudele ja vajadusele saada liikmesriikidelt viivitamatut abi; kutsub komisjoni üles tagama, et need asjaolud ei leevendaks ega viivitaks nende instrumentide tulemuslikku kohaldamist, mis aitavad liidus õigusriigi põhimõtet säilitada, nagu ELi lepingu artikkel 7 ja õigusriigi tingimuslikkuse määras;
16. mõistab täielikult hukka Ungari peaministri kriitika Ukraina presidendi suunal ning taunib Ungari-Vene suhete tihenemist, arvestades Venemaa sissetungi Ukrainasse.

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUANDVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	17.5.2022
Lõpphääletuse tulemus	+: 19 -: 7 0: 1
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Gerolf Annemans, Gabriele Bischoff, Damian Boeselager, Włodzimierz Cimoszewicz, Gwendoline Delbos-Corfield, Pascal Durand, Daniel Freund, Charles Goerens, Sandro Gozi, Brice Hortefeux, Laura Huhtasaari, Victor Negrescu, Giuliano Pisapia, Paulo Rangel, Antonio Maria Rinaldi, Domènec Ruiz Devesa, Jacek Saryusz-Wolski, Helmut Scholz, Pedro Silva Pereira, Antonio Tajani, László Trócsányi, Guy Verhofstadt, Loránt Vincze, Rainer Wieland
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	Jorge Buxadé Villalba, Seán Kelly, Nikolaj Villumsen

NIMELINE LÖPPHÄÄLETUS NÕUANDVAS KOMISJONIS

19	+
PPE	Seán Kelly, Paulo Rangel, Antonio Tajani, Rainer Wieland
Renew	Pascal Durand, Charles Goerens, Sandro Gozi, Guy Verhofstadt
S&D	Gabriele Bischoff, Włodzimierz Cimoszewicz, Victor Negrescu, Giuliano Pisapia, Domènec Ruiz Devesa, Pedro Silva Pereira
The Left	Helmut Scholz, Nikolaj Villumsen
Verts/ALE	Damian Boeselager, Gwendoline Delbos-Corfield, Daniel Freund

7	-
ECR	Jorge Buxadé Villalba, Jacek Saryusz-Wolski
ID	Gerolf Annemans, Laura Huhtasaari, Antonio Maria Rinaldi
NI	László Trócsányi
PPE	Loránt Vincze

1	0
PPE	Brice Hortefeux

Kasutatud tähised:

+ : poolt

- : vastu

0 : erapooletu